
Privim ca abonați pe D-niă ce vor bine vroî a primî două numere unul după altul.

Unirea face puterea.

„Unirea face puterea“ ieată o zicătoare rostită așa de des și cu multă ușurință, puțin înse cugetă cît adevăr se cuprinde într'insa. mai cu samă cînd e vorba de luptat în potrivea unui dușman. Nu credeți cetitori că dușmanul de care voesc a vorbi e Austria orî Turcia orî Rusia; dușmanul nostru nu e așa de mare, ie chiar microscopic; nu-l vezi de unde vine nici încotrò va merge cu pustiirile lui. Ieată un prieten vine și fără să știe și-l aduce. orî scoți copilul se ieă puțin aer și îl aduci otrăvit gata, cu un cuvînt e dușmanul cel mai îngrozitoriu, căci e nevăzut, e un feliu de diavol modern. Cel puțin bigoții pentru dracul a vea o armă cu care credea că se pot apăra, noi pentru dușmanul nostru nu avem încă nemic. Vedeți singurî că în contra unui asemenea dușman nu se poate lupta cu fierul; dar de sigur că am putea lupta și chiar birul cu aurul.

Ați gîcit de sigur că e vorba de boalele parazitare și pentru acuma de anghină și scarlatină, carile pustiesc satele și tîrgurile punînd în pămînt miî de copii. Ie vorba de un așa dușman înaintea căruia stai cu mînele încrucișate vîzînd cum îți innădușe copilul iubit și nu-l poți lovi. Se poate mai mare chin de cît acela ce simțește omul cînd ar vroî să se apere și nu poate? De multe orî cînd desnădăjduirea e mare, cînd n'avem în contra cui ne răzbună, trebuie mare curaj ca să nu ne sfărmăm ființa noastră.

Care e părintele care vîzîndu-și copilul în prada morței, n'a simțit durerea strîgîndu-î gitul, innădușîndu-î glasul, strigînd în zădar: „ce se fac . . . ce se fac . . .“ Trăsnetul lovînd ne nemicește simțirea în o clipală

pe cînd cuvîntarea doctorului „ie diferită“ ne trăsnește fără a ne nemici simțirea.

Cînd vezi copilul vioiu și grăsuț că e hotărit la moarte, cînd îl vezi, cum pare că vrea a lupta cu dușmanul, cum întinde mînele apucîndu-te de gît pare că ar cere ajutoriū, parcă ar zice: „nefericiți părinți, mi-ați dat zilele și acum nu mă mîntuiți de moarte“... Sînt cazuri în cari copilul moare cu toată cunoștința, de multe ori cu mîncarea în gură. Dar, ce mă încerc ieū a descrie grozăviile acestei boale, sînt lucruri care descrie chiar de talente mari tot remîn palide pe lîngă realitate. Puține sînt familiile cari n'aū fost otrăvite de acest dușman.

Omul, ființa cea mai desăvîrșită, să nu poată doborî o blăstemată de parazită care își alege de locuință sîngele copiilor noștri? Ieste o vorbă, cită vreme omul rabdă, se vede că merită să răbde și în adevăr dacă omenirea s'ar fi mulțămît numai cu tînguirea, dacă n'ar fi căutat și a munci pentru fie care pas cătră o stare mai bună, atunci de sigur nu am fi nici unde sîntem. Azi prin banî poți face dacă nu ori ce, cel puțin foarte mult! „Le mal rouge“ bîntue neamul porcesc dintr'un departament al Franției, capitaliștii se înspăimîntă, votează 50,000 de lei lui Pasteur și ieată că reul va fi de sigur învins. De ce nu avem și noi 50,000 de lei și am fi sigur de copiii noștri, anghina nu ni i-ar înnăduși. Dar oare dacă nu-i avem fie care în parte, dacă guvernele găsesc milioane pentru feliū de feliū de lucruri, ca: ghiulele, tunuri, manevre deco-rații, încurajări pentru industria națională cu milioane, etc... nu putem noi punînd puțină osteneală să întruchipăm nenorocita sumă de 50,000 lei? Dacă mai marii zilei aū un boț de aur în loc de inimă să le arătăm noi că nu ne-am dat sufletul banului, că sîntem în stare a sacrifică ori ce pentru a îndeplini un lucru folositoriū nouă și altora.

De am socoti ca cămătariul cel mai sgîrcit banii, ce i-am întrebuiță pentru a forma suma trebuitoare, am

vedea că ni iese câștig și nu pagubă. Fie căruî cînd i se va întîmplă o nenorocire, bine înțeles vorbesc de anghină, pe lîngă pierderea și suferința morală, va mai cheltui dacă nu miî cel puțin sute de franci cu doctorii, desinfectare și cîte de carile mi-î groază să-mî amintesc. Orî cine are o casă, o vie, le asigură, își asigură roada de pe moșie, magaziea, marfa, chiar mobilele sînt de multe orî asigurate și pentru toate acestea plătesc sume însemnate. Dar oare pierderea unui copil poate fi asemănată cu pierderea acestora? A-și întruchipă casa, a-și câștiga banii pierduți, orî cine cît ie în viață nu desnădăjdueste a și le face, dar a-și înviea copilul mort nu poate, și, fie copiii cît de numeroși, fie care își are locul său în inima părinților. Ce părinte dar s'ar zgîrci de a da cevă ca să asigureze viața copiilor? Inchipuiți-vă cît ieră de grozav vărsatul înnainte de a se fi descoperit hultueala.

Noî ne-am făcut datoria și am dat alarmă, dar dacă nime nu se va sili a ne da ajutoriû vom rămănea ca paralizați în încercarea noastră. Un așa lucru nu-mî vine a crede, căci atunci ar însemnă că nația noastră ie lipsită de orî ce aspirație mai înnaltă, că e înnădușită de nemicurile zilnice și înveninată de un fatalism oriental stînd cu pîntecele la soare zice: „ce va fi să fie va fi“. Aceasta ar dovedî că n'avem nici de cum ceea ce se numește energie.

In Angliea orî Germaniea vezî feliû de feliû de societăți, cari trăesc și-și împlinesc, măcar cît de cît scopul la care țintesc. Și noî cari ne numim Belgiea Orientului să nu putem întruchipă o societate a cărei nevoe e destul de simțită. Nu fie de deochi că nu ne prea fălim în societăți, ba iertați am uitat, că lumea noastră cea nervoasă de prin București a format o societate de proteguirea animalelor. Fericite dobitoace, căci pentru voi s'a găsit o coardă simțitoare la inimile cele de aur, dar pentru voi nenorociți copii încă nu. Se nădăjduim înse că nu veți fi neconținî uitați și poate

În scurt timp ne vom bucura de înființarea unei societăți.

Lucrul nu ar fi greu, noi am primit aderări până acum de la vre-o șese-zeci de persoane care zic că ieați parte la o asemenea societate. Așa că ar trebui în fie care oraș să se formeze câte un comitet local unde să se înscrie și să se strângă banii; iar la finele fie căreia luni banii din toate părțile și în numele societății întregi să se pue la o casă de economie și dacă fie-care persoană cu inimă care simte folosul unei asemenea societăți, va face ceva sacrificii, va putea da pe lună zece franci. Căci cu câte nemicurii nu cheltuește cineva această sumă. Lucrul cel mai nemerit e să dea fie care cât poate. Punînd în termen mijlociul că dă fie care câte zece franci pe lună, pe zece luni fac o sută de franci și de se vor găsi numai cinci sute de persoane, în toată țara ieată suma de 50,000 întruchipată. Minunat lucru și unirea.

Acesta nu e singurul mijloc pentru a putea strînge bani, se mai pot da reprezentații teatrale, și concerte, la cari fără îndoială că lumea bine voitoare nu va lipsi de a veni. Inchiem crezînd că nu vom fi strigat în deșert.

Sofiea Nădejde.

Povestea Povestilor.

(Poveste.)

Ieră o babă și avea patru feciori, toți oameni cît oame-nii, cogemi-te hojmălai, dar leneși de le duhluia urma. Toată ziua ședeau în casă tologiți ca niște moroi și așteptau numai mîncare de-a gata de la bieata babă care ieră ca vai de capul iei slabă și bătrînă de-abiea mergea și pe lingă altele și săracă.

Intr'o zi baba s'a mînieat și iea și le-a hotărît să-și iee ca-trafusele și să meargă după cîștig.

De o dată nu prea voeau flacăuanii noștri, dar dacă au vă-zut că nu-i de șagă sau dus, astăzi unul, mîne altul, până ce re-mase numai cel mai mic. Acela tot ieră mai cu priință bieteii ba-be. Nu se îndură s'o lese așa de izbeliște.

Intr'o bună demineată înse, baba s'a sculat și-a murit.

Băietul acuma strein, fără de nici un sprijin, apucă și iel în-
cotrò văzù cu ochiù, luă lumea 'n cap și se duse.

Mergînd iel, ajunsese printr'o pădure cu niște copaci mari și
deși de nu vedeaî nici soarele. Trei zile și trei nopți merse iel
printr'insa dar de dat de margină nu mai da.

A trecea-zi pe la prînz, numai ce întîlnește un călugăr bă-
trîn, bătrîn, așa de bătrîn ca cu cîrja trebuia să-și ridice gene-
le ca să se uite la om.

— Buna ziua, părinte, zise băietul.

— Mulțamesc Dumni-tale, zise călugărul ridicîndu-și genele.

Dar ce vînturi te-ai adus pe aici ?

— Slujbă caut, părinte.

— Slujbă ! Vină la mine. Am trei oiți și-mi trebuie un cioban
care să le păzască și să nu aducă apă de unde beu și ierbă de
unde paștile. Dacă vei fi vrednic și-mi vei sluji cu credință, îți
voiù plăti bine, iear de nu, îți voiù tăea capul, să mîntuiù lumea
de un reu și de un mișel.

De o dată băietul să uită cam lung la călugăr, dar mai pe
urmă își făcù socoteală : „Ce va da D-zeu, ori voiù muri ori voiù
trăi, haide într'un noroc“. Se prinse cioban la călugăr și porni cu
dînsul prin pădure.

Oile mergeau înainte și iei în urmă, până ce ajunseră la ca-
sa călugărului.

Casa călugărului ieră într'o poeană verde ca buratecul, și
de jur împrejur ocolită de niște copaci nalți și frumoși, tot unul
și unul parcă ierati aleși. Casele mari, frumoase, dar miroseaù a
pustiù cît de colò, nici un suflet de om, nici o mișcare, numai
păreți albi și nalți de te luă groaza. Iar de jur împrejurul ca-
selor în toți pariù din gard ieră cîte un cap de om. Numai la
poartă ieră un par fără cap.

Cînd ajunseră aproape de casă parul cel fără de cap a început
a sări în sus de bucurie și a strigă : „Cap ! Cap ! Cap !“

— Lasă că-î vedea cap ! Am să fac cu tine mămăligă, făcù
băietul rîzînd. Dar uitîndu-se pe la ceialalți pari cunoscù și cape-
tele celor trei frați ai lui și i se cam tăe gustul de vorbă. Mai
că-î venea să se lese de slujbă, dacă l'ar fi lăsat călugărul.

Frații lui fuseseră și iei pe-acolo ; dar nici unul n'a fost a-
dus ierbă de unde pășteaù oile nici apă de unde beau iele.

Porneaù cu dînsule la păscut, mergeau până într'un loc, nu
se bizueau să meargă mai departe și se culcaù. Oile se duceau
în treaba lor și cînd se întorceau înapoi se luaù și iei după
dînsule. Rupeau de jos niște ierbă și puneau în traistă, umpleau

urciorul cu apă din vr'un pîrău și-i duceau călugărului ca să-și mîntue viața.

Călugărul numai ce punea mîna pe iearbă o și cunoștea pe loc, li luă frumușel capul și le punea în par.

După amieză călugărul chemă pe băet, îi dădă strae cio-bănești: suman, pălărie, glugă, îi dădă un urcior pentru apă, o răcliță pentru iearbă și-l trimese cu oile.

Cînd se duse băetul la oi, le găsi culcate. Strigă la iele, înse una țigae nu se sculă. Iel o ridică încetîșor de jos și o pu-se în picioare.

Cum o puse în picioare, oaea se scutură și-i zise: cîți cio-banî a avut stăpînul nostru, nici unul nu s'a ostenit ca tine să ne ridice pe vre-una de jos. Măcar să fi fost cit de bolnavă, începea a te croi cu biciul și a te ghionți cu piciorul până ce moartă coaptă, trebuia să te scoli. Pentru aceea noi nemic n'am vrut să-i învățăm și acum ieată-le capetele prin parî. Iear tu bă-ete mergi la stăpîn să-ți mai dea un rînd de haine pe lingă a-cestea și apoi te voi învăța ieu ce să faci."

Băetul făcî precum îl învăță oaea, merse la călugăr, mai luă un rînd de strae, se îmbracă peste celelalte și-apoi porni cu oile. Iele mergeau înaintea pe unde le ieră drumul și iel după dînsese și tot la cea țigae se uită.

Au mers înaintea au mers până ce au ajuns la un pîrău. Oile trecură. Cînd se treacă și iel de o dată se dădă înapoi de spaimă.

Acela ieră un pîrău cu viermi neadormiți. Până acolo fu-sese toți cîți slujise la călugăr, iear mai încolî ba.

Oaea cea țigae învăță pe băet de tãe din pădure o nuea lungă și groasă că deabia se îndoea. O sprijini în mijlocul pîrău-lui, seapucă de virful iei și cînd își făcî o dată vînt trecî toc-mai în celălalt mal; iear viermi cei neadormiți așa de tare rose-se nueaua că din cît de groasă ieră, rămăsese numai cît simcea-ua fusului.

— Ieată-ne pe ceea lume zise oaea cea țigae cătră băet. Acest pîrău îi ieră hotarul.

După ce trecuse pîrăul nu mult au mers, până ce au ajuns pe niște locuri pline de copaci uscați și de buruene uscate parcă ieră iearnă, numai omăt nu ieră. O frunză măcar ori un fir de iearbă verde nu se vedea. Iear prin copaci zburau mulțime de păseri cari cîntau așa de jalnic că te rupea la inimă și ziceau: „vai de noi și de noi și de cei ne-au născut pe noi". Mai zburau și o mulțime de fluturi, dar vai de capul lor, că ori unde se pu-neau tot pe uscat nemereau și ierau așa de slabi că deabia pu-teau stringe aripele.

Maî înnainte ierà un cîmp întins dar pustiü şi unde şi unde cîte o casă.

Băetului îi veni în gînd să vadă cine şed pe-acolò. Intră într'o casă şi cînd colò înnăuntru, ce să vadă? Ierà o femeie moartă, şi în nasul iei ierau vîrite două fuioare de cînepă. Iel se uită la dînsa, se mieră şi se duse maî înnainte.

În altă casă găsi un om mort, întins pe pat şi cu un topor înfîpt în piept. De acesta se mieră şi maî mult. Doamne fereşte, gîndea iel, ce lucruri minunate maî găseşti pe aice. Maî intră şi în altă casă, dar şi acolò tot de acestea a găsit. Un om mort şede pe-o laiţă cu gura căscată şi-î curgea venin din gură unui şerpe mare, care şede spînzurat într'un cuiu.

Nu maî întru da-acum prin alte case, zise băetul şi-şi cătă de drum; dar prin mintea lui numai morţi umblău.

Maî departe ajunse pe nişte locuri aşă de frumoase că nu te maî săturaî de privit, fîi părea că visezi, că nu maî sînt a-eve: flori, copaci înfloriţi şi păseri cari cu feliu de feliu de vier-surî ziceau: „Ferice de noi şi de noi şi de cei ce ne-au născut pre noi,” şi cîntău de te adormeau.

După ce trecură de toate acestea ajunseră într'o vâlcică despre ameză, că tot spre amieză mergeau. Acolo găsiră o mulţime de izvoare şi nişte uluce sparte şi stricate ca de o mie de ani.

Cum ajunseră oile, ulucile (treucile) se făcură ca nouă şi se umplură cu nişte apă ca lacrima de limpede. Acolo ierà locul de unde bea apă oile călugărului. Cînd începură să beie apă, băetul puse ulciorul la gura celei ţigăi şi-l umplu chiar de unde bea iea.

După aceea, ulucele s'au făcut iear vechi ca maî înnainte, iear oile s'au întors înapoi spre casă. Mergînd începură a paşte. Unde puneau iele gura de o dată creştea cîte un smoc de iearbă, verde ca buratecul, grasă şi plină cum nu s'a maî văzut pe aiurea. Băetul mergea tot după cea ţigaie şi de unde apuca iea cu gura şi iel rupea cu mîna şi punea în traistă.

Cînd ajunse prin cîmpul cel înflorit mulţime de flori începură a se pune pe straiile lui, iear iel după cum îl învăţase oiţa cea ţigae, lăsă de se puseră cîte voiră şi apoi începū a lepădă cînd gluga, cînd cuşma, cînd sumanul cu flori cu tot şi le zicea: şedeţi florilor aice că voiū veni ca să vă ieū. Aşa făcū iel pănă ce lepădă tot rîndul cel de al doilea de straiie, pe care le luasă după învăţul oiţei cele ţigăi. Acele flori ierau fete cari murise nemăritate. Iele voiatū să ieasă la lume şi dacă nu le ar fi lepădat ar fi murit şi iel. Păserile ce ziceau: „Ferice de noi şi de noi şi de cei ce ne-au făcut pe noi”, ierau copii cari murise bo-

tezați și precistuiți. Cele se ziceau: „Vaș de noi și de noi și de cei ce ne-au făcut pe noi“, ierau copii nebotezați; iear fluturii cei slabi ierau copii pierduți.

Cînd ajunse la casa unde ieră acel cu șerpele, întră în nă-untru și hiș șerpele din cuiu.

— Ce ai făcut? Strigă de o dată mortul rîdicîndu-se de pe pat.

— Am vrut să-ți fac un bine, response băetul.

— Nu, fătul mieu, nu trebuie să faci nemic.

Aceasta ieste osînda mea pentru că în vieață cît am trăit, vara cînd mă culcam, în loc să-mi pun brîul sub cap îl puneam în cuiu.

Acuma trebuie să răbd. Sint două-zeci și patru de ani de cînd răbd și mai am încă cinci ani de răbdat. Ieram de 29 de ani cînd am venit aice.

— Ieartă-mă că n'am știut, zise băetul și se duse.

Cînd ajunse la cel cu toporul în piept apucă de topor și îl scoase, dar omul se sculă și îi spuse că mai are nouă ani de stat așa; pentru că pe cînd ieră în ceea lume cînd tăiea lemne Simbătă sara, nu luă toporul să-l ducă în casă, îl lăsă spre sfînta Duminecă înfipt în trunchiu și mai are de stat așa 9 ani. Băetul zise că să-l ierte și se duse.

După aceea ajunse la femeia cea cu cînepa în nas.

Cum ajunse apucă de amîndouă fuioarele și zmunci o dată de le scoase. Femeia se sculă și-i zise ca și cealaltă că aceea ieste osînda ieii, pentru că pe cînd ieră în ceea lume și periea cînepa la cine-va, îndosea din fuioare, și mai avea de stat încă 33 de ani.

După acestea băietul își căută de drumul lui. Trecu cîmpul cel pustiū, ajunse la pîrău, luă prăjina, sări și se duse a casă.

Cînd văzū călugăarul iearba și apa, sărea în sus, cît ieră de bătrîn.

— Brava băiete! zise iel, văd că m'ai slujit cu credință pănă acuma, dar să știți că n'ai scăpat încă. Aseultă:

„Să faci o groapă adîncă și mare, s'o umpli de lemne, să dai foc lemnelor și cînd vor arde mai tare să mă arunci acolō, să ard și ieū.

„Apoi la sfîrșitul fie-cărei luni să scormolești în cenușă și vei găsi două-spre-zece ciolănele. Innainte înse de a căută în cenușă, să ieii o albie lungă de un stat de om, să așterni într'insa iearbă de pe ceea lume și peste dînsa să înșiri în lungiș toate ciolănelele și să le acoperi cu iearbă. Cînd vor fi deplin două-spre-zece ciolănele, să torni peste dînsese și peste iearbă jumătate din apa cea de pe ceea lume, se acoperi albiea c'o pînză

curată și să o lași așa trei zile. A treia zi la revărsatul zori-
lor să ridici pînza și atunci îți voi plăti hacul tău.

Băetul făcu groapă, puse lemne, le dădu foc și cînd ardeau
mai tare, umflă pe călugăr în spate și-l aruncă. Lemnele arseră
toate și cu iele arse și călugărul.

Ieată m'am mintuit de bietul călugăr. Cine va mai pune
de-acum capete prin pari? Dar mie cine dracul îmi va plăti,
gîndea băetul și se învîrtea încoace și în colò prin ograda,
de urât.

În vremea aceea oița cea țigae veni la iel și-i zise: Fă băiete
ce ți-a zis stăpînul tău, că nu vei greși; iear cînd va fi să-ți iei
hacul, altă nemic să nu ceri de cît cornișorul de la pîrețe, și
cum vei nemeri nu te vei căi. Apoi veniră și celelalte două oi
și porniră tustrele pe ceea lume, că de-acolo ierau. Iear băietul
ascultînd ce-i zisese oița, tot ce l'a învățat călugărul a făcut.

În demineata cea de pe urmă, cînd ciolanele toate învîlitate
în iearbă și udate cu apă de pe ceea lume ierau în albie, aco-
perite cu-o pînză curată, cînd începû a se „onizi“ de ziuă, băetul
merse la albie și încetișor ridică pînza de la un capăt. Cînd
colò, ce să vadă? În locul ierbeii și al ciolanelor ieră un băiet
tînăr ca de 16 ani și frumos de nu te mai săturai să-l privești.
Aceala ieră călugărul: întinerise.

— Mai ieste mult până la ziuă întrebă tînărul.

— Nu, stăpîne, respuse băetul plin de mierare.

— Brava, bine mai slujit, zise apoi tînărul. Se întinse o
dată de i-se așezară ciolanele bine și în sfîrșit se ridică din al-
bie, se spală cu apă de pe ceea lume și zise cătră băiet:

— Cere acuma de la mine ori-ce voești și-ți voi da.

— Să-mi dai cornișorul de la pîrețe.

— Cornișorul?! făcu tînărul, cam pe gînduri. Dacă l'ar
cerut tu din capul tău, bun cap ai avut; iear de te-a învățat ci-
ne-va bine ți-a priit. Apoi merse cu băetul prin toate odăiele și
tocmai în cea mai din fund răzălui din fund cu un cuțit pe un
pîrețe și scoase un cornișor cît un deget. Il dădu băetului și-i
mai dădu pe lingă dînsul și bani cît a putut iel duce. Dar i-a
spus să nu deschidă cornișorul până ce nu va avea casa și
gospodăria lui.

După aceea băetul își, luă ziua bună și porni.

În urma lui, tînărul șueră o dată din degete, și numai ce-i
veni un cal negru ca corbul, și c'o șea numai de aur și de
pietre scumpe, că la soare puteai cătă, iear la dînsa ba.

Calul necheză o dată de resună pădurea, iear tînărul încă-
lecă și zbură în înaltul ceriului.

Cum mergea băetul pe drum, hojma se gîndea ce va fi în

cornișor. Să-l deschidă se temea, să nu-l deschidă nu se putea răbdă. Aici îl strîngea în sîn, aici îl scotea și se uita la dînsul și tot așa. De la o vreme, înse, nu mai putu răbdă înfipse cuțitul și-i scoase fundul.

Cum îl desfundă, începură a ieși dintr'însul felii de felii de vietăți: pești, păseri, cai, boi, bivoli, cerbi, căprioare, iepuri, lupi, în sfîrșit tot ce vedem astăzi în lume, iear iel își puse mîinile 'n cap și începî să plîngă ca un copil că n'a ascultat cum îl învătase tînărul.

În minutul acela numai se trezi că-i iese înaintea ca din pămînt un boierănaș cu strae nemțești și-i zise: „Ce mai plîngi și te frăsuești degeaba? Dă-mi ce-ți voiî cere ieî și veî vedea cum într'o clipă ți le voiî strînge toate la loc în corn.“

— Ce să-ți dau?

— Să-mi dai ce-ți va fi ție mai drag în lume.

Băietul stătu o bucată pe gînduri. Ce să-mi fie mai drag?.. Negreșit că femeea gîndi iel. Iei, și dacă imi va luă femeea, ce pagubă? Parcă alta nu voiî mai găsi!!.. Apoi zise: „mă învoiesc, haide strînge-le“. Făcî înscris, îl iscăli cu sînge și-l dădu boierănașului care îl strînsese, și cînd începî a bate cu degetul în cornișor, toate vietățile dădeau una peste alta ca să intre în trînsul, și întrară toate până la una.

După aceea băetul bucuros strîngîndu-și cornișorul își luă ziua bună și se duse în drumul lui, gîndind: cine poate fi acel boierănaș; dar boierănașul ieră dracul.

După ce se despărți de dracul, băetul luă drumul spre locul de unde ieră iel, ajunse în satul lui, căută să mai vadă casa în care șezuse, dar, sănătate, nici locul nu se mai cunoștea. Nu-i vorbă, nevoie de dînsa n'avea, că banî cu ce-și face casă, îi dăduse lui călugărul de-ajuns și de 'ntrecut. Își turnă niște case și niște șuri și niște heiuri de-i mergea vestea. Gospodărie ca la dînsul prin meleagurile acelea nu se mai pomenea.

Cum își văzî casele gata, îi veni în gînd să se statornicească. Se însură cu-o fată care îi plăcu lui și se făcî gospodariî în tot bunul. Numai cornișorul încă nu-l desfundase. Acuma îi veni și lui rîndul.

Cînd îl desfundă începî ieară-și a ieși dintr'însul ca în rîndul trecut, dar acuma nu mai apucaî pe cîmpî, mergeau fiecare la locul lor: boi și vacile prin șuri și prin ocoale, cai prin grajduri; cerbi, prin păduri; iepuri prin tufe; urși, lupi, vulpile prin codri, prin lanuri, prin stuhării, pești prin bălți, găinele și curcele prin poeți, vrăbiile prin șuri, cîni în ogradă, în sfîrșit toate la locul lor, după cum a vrut și cum le-a merit iel.

Trebele mergeau bine și băietul nostru ajunse omul cel mai

vestit. Avea acuma și un băiețel care-i ieră ca ochii din cap. Nemica nu-i lipsa. Toată lumea vorbea de norocul lui și chiar iel singur se credea fericit.

După cîți-va ani de zile îi veni un oaspe. Il primi bucuros, că cu ce să-l primească avea iel, de-ați avea și D-stră ca dînsul. Trei zile și trei nopți l'au ținut pe băut și pe mîncat. Femeea nu știea nici cu spatele, nici nu-i trecea prin cap, cine putea să fie acel oaspete. Dar omul sărmanul, bea iel și petrecea că n'avea ce face, dar ședea ca cînele în car. Numai D-zeu știe cum ieră inima lui. Se temea nu cum-va oaspetele lui să fie cel cu care făcuse zapisul, cînd desfundase întăiea-și dată cornișorul. Și doară gîcise. Ieră chiar dracul în picioare.

Cînd se împliniră trei zile, dracul îi ceru juruita.

— Vra să zică ai venit să-mi iei femeea, făcu omul.

— Ba nu. Ieți băiețelul vreți să mi-l dai, zise dracul.

Dracul vra să ieie băiețelul, dar băiețelul nu mai ieră acasă. De cum venise dracul, băiețelul parcă-i spunea inima, mititelul, că acela nu-i om curat. Incepù a da dosurile până își lasă și tată și mamă și apucă încotro văzù cu ochii.

Tot s'a dus, s'a dus plîngînd până ce a ajuns la malurile mării.

Cum ieră iel necăjit văzù o mreană jucîndu-se prin apă.

— Mreană, mreană, zise iel, tu te joci și te veselești și ieți mor de scîrbă și de năcaz.

— Nu mă joc, stăpîne, respuse mreana, ieți vreți să te scăp de vrăjmașul tău. (Îi zicea stăpîn, că doară și ieia se trăgea din pești ceî din cornișorul de la pîrețe.)

— Dar cum poți tu să mă scăpi?

— Cum? De asta te îngrijești? Vină la mine, să te pun sub un solz, să mă duc în fundul mării, să pun toți peștii peste mine și lasă de te-va mai găsi.

— Haide, zise băiețelul. Se duse la dînsa, se băgă sub un solz și ieia se lasă în fundul mării și pe toți peștii din marea îi puse de-asupra ieii.

Ședeau ascunși, nici nu gîndeau, cînd colò ieaca și dracul și cum ajunsese și strigă: „Hei, hoată de mreană ascunsă sub peștii mării, adă-mi băiețelul că-i al mieu.“

— Vezi că n'ai putut face nemică, zise băiețelul cătră mreană.

— Dă, stăpîne, cît am putut am făcut. În fundul mării m'am cufundat și sub peștii mării m'am ascuns, dacă m'a găsit a cui e vină?

În vremea aceea dracul mai strigă și de al doilea și de al treilea și mreana ieși în fața apei și-i dădu băiețelul.

Dracul luă pe băiet și porni cu dînsul la om a casă, că iel din mîna lui vră să-l ieie, că de dînsul îi fusese juruit.

Cum a ajuns la om, s'a pus iear pe băut și pe mîncat trei zile și trei nopti.

(va urmă).

Th. D. Speranță.

Supunerea Femeilor.

(Prescurtare din Stuart Mill.)

(sfîrșit)

Cîte o dată ie nevoit să jertfească interesele sale, poate averea orî chiar mijloacele de traiu. Bărbatul le-ar înfruntă toate acestea, dacă n'ar fi vorba de cît de dînsul; dar se va opri de a le impune familiei: familia sa e femeea și ficele; căci despre băieți crede că vor împărtăși acelea-și sentimente ca și dînsul, că vor putea suferi acelea-și pierderi ce suferie iel, și cu bucurie se vor jertfi pentru aceeași cauză. Dar cînd ie vorba despre fete, măritarea lor poate să atirne de purtarea lui; pe urmă femeea lui nu ie în stare a pătrunde a dîncul ideeî pentru care iel face asemenea jertfe; dacă crede că ideeia merită jertfe, crede numai pentru iubirea cătră bărbat; iea nu împărtășește entuziasmul lui, și conștiința ieî nu-l încuviințază; pe cînd aceea ce iel vroiește să jertfească are pentru dînsa foarte mare preț. Omul cel mai bun și mai neînteresat nu va sta la îndoeală multă vreme, cînd ie vorba să facă să cadă asupra femeei urmările faptelor sale? Orî cine are femea și copii a dat ca un feliu de ostaticî părereî lumei. Pentru bărbat încuviințarea acesteî puterî, adecă a părereî lumești, poate să fie fără însemnătate, pe cînd pentru femea iea ie foarte însemnată. Bărbatul poate să se înnalțe mai sus de părerea lumei și a

se mîngiea de dușmănia ieî prin încuviințarea acelor ce judecă ca și dînsul; pe cînd femeea și ficele sale nu pricep aceasta. Adesa s'a bănuit femeilor tendința ce aū de a pune toată puterea lor în acea parte unde se poate căpăta considerația lumei și li s'a socotit ca o slăbăciune și ca o copilărie. Aice ie mare nedreptate. Societatea a făcut din toată vieța femeei numai o jertfă. a cerut ca femeea să-și înnădușe toate apucăturile ieî firești, și pentru această uitare de sine nu-î dă de cît o singură resplată, considerația.

Dar considerația femeei ie nedespărțită de a bărbatului, și acuma după ce iea a cumpărat'o și plătit'o se vede lipsită pe niște motive pe cari iea nu le înțelege. Iea și-a jertfit vieța și bărbatul său nu poate să-î jertfească un caprițiu, pe care lumea nu-l primește nici nu-l recunoște și care ie pentru lume chiar o nebunie, dacă nu cevă mai mult. Mai ie de însemnat că starea socială a bărbatului atirnă de ideile ce are. Așa că multe femei bănuiesc bărbaților cari sînt de alte idei, că din pricina purtării lor iele nu se bucură de un rang mai înnalt: de aceea fiî nu înnaintează în armată, orî fetele nu găsesc niște gineri bunî, zic iele. Cu asemenea putere, care nu lipsește mai în fie-care casă, trebuie să ne mai mierăm, dacă cei mai mulți sînt orbiți de nefericitul *cum se cade* așa de însemnat azi?

Deosebirea de caracter între bărbat și femea care ie mai cu samă din pricina educației, e foarte stricătoare idealului măritărei. *O legătură strînsă între ființi cu totul deosebite una de alta ie o adevărată visare.* Deosebirea poate să atragă, asemănarea singură înseține, și numai prin asemănarea ce se află între soți pot să-și facă fericirea unul altuia. Cîtă vreme femeile vor fi așa de deosebite de bărbați, nu ie de mierare ca ieî să voească a avea o putere fără mîrginî asupra lor. Dacă oamenii nu se asamănă în deajuns, nu pot avea nici o asemănare de interes adevărat. Scriitorii prote-

stanți și liberali strigă în contra puterii ce au preuții catolici asupra femeii, nu sub cuvînt că ie rea, ci pentru că micșurează puterea bărbatului. În Angliea se întîmplă adesa ca o femeie evanghelistă să aibă un bărbat de alte idei. Dar de se întîmplă chiar să nu fie deosebire de opinii, ie deajuns să fie o deosebire de gusturi care va strică foarte mult fericirei casnice. Dacă soții sînt ceva mai bine crescuți, își sufăr gusturile unul altuia; dar oare se așteptău la aceasta cînd s'au luat? Asemenea deosebiri de caracter vor aduce după sine deosebiri de gusturi asupra tuturor trebuerilor. Amîndoî vor voi să primească oameni deosebiți și să meargă în societăți deosebite. Fie care va căută persoane cari împărtășesc aceleași gusturi ca și sine: persoanele plăcute unuî vor fi indiferente ba chiar neplăcute celuîalt; și cu toate acestea nu se poate ca soții să n'aibă aceleași relațiuni, nu pot să trăească în apartamente deosebite, nici să primească oaspeți diferiți, ca în vremea lui Ludovic al XV. Fie care va vroi a crește copii după gusturile sale, și a le insuflă sentimentele sale; atunci ori se va face între soți un compromis, împlinindu-și fie care gustul pe jumătate, ori femeea va consimți cu jale, ori pe sub mînă va strică tot ce bărbatul face.

Ar fi o nebunie de crezut că aceste deosebiri de sentimente și de gusturi, nu-s de cît din pricina deosebirei de educație, și că în alte circumstanțe nu ar fi deosebiri de gusturi și sentimente. Dar nu ie de tăgăduit că aceste deosebiri sînt mărite prin educația ce să dă; ba chiar nici mai pof fi lecuite. Cu educațiunea ce să dă femeilor, rar se întîmplă ca să fie unire între bărbat și femeie în privința gusturilor și a plăcerilor. Și unul și altul trebuie să se supue fără nădejde și să renunțe de a găsi în tovarîșul vieței, acel „idem velle, idem nolle,” care ieste pentru toată lumea legătura unei tovarășii adevărate: ori dacă bărbatul reușește, atuncea ie că a ales o femeie de o complectă nulitate așa că n'are nici velle nici nolle, și-î ie tot una a face

aceasta ori ceealaltă, numai să-î spuie ce să facă. Dar de multe ori chiar socoteala aceasta nu iese bine la capăt; căci prostiea și slăbăciunea, nu sînt în tot deauna o chizeș pentru supunerea așteptată cu atîta încredere. Și chiar de ar fi, oare să fie acesta idealul mări-tărei? Ce își iea bărbatul în asemenea caz, dacă nu o slugă ori o stăpînă? Pe cînd dacă două persoane în loc să nu fie nemic, sînt ceva, dacă țin unul la altul și nu sînt prea deosebiți, interesul ce aș pentru acelea-și lucruri, ajutat de simpatiea unuia cătră altul, des-voltă germenii aptitudinilor de a se interesă de lucrurile, cari mai înainte nu interesaū de cît pe unul singur, și încet, încet produce în fie care o asemănare de gusturi și de caracter, schimbînd întru cît-va, dar îmbogățînd ambele naturi, și adăugînd capacităților unuia și pe ale celuilalt. Aceasta se întîmplă chiar între doi prieteni cari trăiesc mult împreună, și s'ar întîmplă des dacă nu foarte des în măritare: numai dacă educația ambelor sexe nu ar fi așa de deosebită, în cît o unire potrivită ie aproape cu neputința. Dacă o dată acest reū ar fi tămăduit; ori cari ar fi celealte deosebiri de gusturi ce despart soții, ar fi măcar o unire în chestiunile cele mai de căpetenie ale vieței. Dacă amîndoi se interesază deopotrivă de aceste chestiuni mari, își ajută unul altuia, și se încurajază unul pe altul, în tot ce-î privește, celelalte chestiuni în cari gusturile lor se deosebesc le par neînsemnate; căci ieste o temelie pentru o amicitie trainică, și veșnică, aceasta mai mult de cît ori ce va face ca în toată viața, fie care dintre soți să aleaga plăcerile celuilalt soț în loc de pe ale sale.

Până aici n'am privit de cît pierderea fericirii cas-nice ce vine din pricina deosebirei între bărbat și femeie; dar ceea ce întărește mai mult relele neasemănării ieste inferioritatea. Deosebirea dacă ie în niște calități bune, poate folosi, intețind și pe celălalt ca să le capete. Dacă fie care dintre soți se întrec dorind

a căpătã calitãțile ce-î lipsesc, și face chiar cele mai mari silinți, deosebirea ce se aflã între ieï nu face o deosebire de interese, ci îi unește mai mult și mărește rolul ce fie care joacã în fericirea celuilalt. Dar dacã unul dintre soți ie mult mai inferior de cît celãlalt, și nu catã ca cu ajutoriul celuilalt sã se ridice la același nivel, influința celui inferior asupra celui superior, ie dãunãtoare în o casãtorie, și mult mai dãunãtoare în o cãsãtorie fericitã de cît în una nefericitã. Nu fãrã pedeapsã se osîndește unul mai cuminte a trãi cu unul mai inferior, pe care îl alege de tovarîș intim și unic. Orî ce tovarãșie ce nu înnaltã înjosește și cu cît ie mai intimã și mai familiarã cu atîta are mai mult acest rezultat. Un om adevãrat superior pierde cînd ie regele societãței lui. Azi legãtura între bãrbat și femeie ie mult mai strînsã de cît altã datã. Innainte bãrbații petreceãu mai mult între ieï, azi sentimentele cari leagã pe bãrbat cu femeea cere ca iel sã petreacã mai mult cu femeea și copiii. Pe deoparte educația a fãcut întru cît va pe femeï capabile de a servi de tovarîșe bãrbaților, dar în cele mai multe cazuri le au lãsat cu totul inferioare. Vedem adesa cã tineri cari fãgãduieãu mult înceteazã de a înnaintã dupã ce sã insoarã și îndatã ce cineva nu merge înnainte dã înapoi. Femeea care nu dã zor bãrbatului înnainte, îl oprește în loc. Bãrbatul înceteazã de a se interesã de lucrurile de cari femeea n'are interes; încet încet nu mai dorește, nu mai iubeste și în curînd fuge de societatea cu care mai înnainte împãrtãșea aceleași dorinți, și care l'ar face sã roșeascã cã le-a pãrãsit. Cele mai nobile simțiri ale inimei și ale sufletului înceteazã de a fi, și cea-stã schimbare coincide cu interesele egoiste fãptuite de familie, așã cã peste cîți-va ani nu se deosebeste întru nemic de cei ce n'au avut nici o datã altã dorințã de cît a-și mulțãmî o deșãrtãciune proastã și iubirea de cîștig.

Cît de fericită ar fi căsătoria între două persoane instruite cu aceleași idei și cu aceleași credinți, egale în toată puterea cuvîntului! Susțin chiar cu cea mai mare încredere că acesta ie idealul măritărei. Renașterea morală a omenirei nu va începe cu tot dinnadinsul, de cît atunci cînd relațiunea socială cea mai de temelie va fi pusă pe picior de egalitate și cînd membrii omenirei vor recunoaște că ființa pentru care ieă au cea mai mare simpatie trebuie să aibă aceleași drepturi și aceeași lumină ca și ie.

Până aice ne-am îndeletnicit mai cu samă a arăta foloasele ce ar avea societatea din o asemenea egalitate. Dar nu trebuie să nu ținem samă de cîștigul și fericirea acestei jumătăți a omenirei; ce deosebire grozavă între o vieață de robie și supunere și între o vieață întemeată pe dreptate! După hrană și îmbrăcăminte libertatea ie cea mai strașnică trebuință a firei omenestii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pentru a putea judecă cîtă fericire aduce cuiva libertatea, să privim cît ne aduce nouă. Căci nicăeri judecata nu se deosebește mai mult de cît cînd judecăm pentru noi orî pentru alții. Cînd cinevă se plînge că ie administrat reu, că ie nedreptățit, etc. zicem că ie cîrtitoriu.

Dar cînd ie vorba de noi, credem că nici nu mai trebuie dovadă să arătăm că sîntem nedreptățiti și cea mai bună administrație a epitropilor ne pare rea numai fiind că noi nu facem parte din iea. Tot asemenea ie cu națiile. Ce cetățean din o țară liberă, ar voi să-și schimbe libertatea lui cu o administrație făcută de alții orî cît de bună ar fi? Chiar de ar crede că se află vre un popor care fiind cîrmuit de cătră alții are o administrație bună, tot n'ar voi căci are mai multă încredere în sine. Și fiți siguri că tot ce simțim noi, femeile simțesc și iele tot atîta. Tot ce s'a zis de la Herodot și până în zilele noastre despre inriurirea guvernelor libere asupra sentimentelor, asupra minței și a

datoriei, sînt tot atît de adevărate pentru femeii ca și pentru bărbați. Să ne amintim numai ce am simțit, cînd ne am văzut slobozi de stăpînirea părintească. Nu ni s'a părut că parcă ne-am fi ușurat de niște sarcini grele, că ni s'a scos niște legături neplăcute dacă nu dureroase? Nu ne am simțit îndoit de vioi de cît înaintea? Oare vă închipuiți că femeia n'are aceste simțiri? Cînd cineva nu poate nădăjdui să capete libertate, înse are oare care chip de a căpăta putere, aceasta ajunge ținta tuturor dorințelor sale; cei cari nu-s lăsați a-și vedea singuri de treburi se mulțămesc cum pot ocupîndu-se de treburile altora, cu vederi egoiste. De aice vina patima femeilor pentru frumuseță, găteală și fudulie; chiar luxul și desfrînarea își au tot această rădăcină. Cu cît libertatea ie mai mică cu atîta dorința de putere ie mai mare și mai nerușinată.

Toată lumea are nevoie de a-și putea întrebuița puterile la ceva. Dar femeia după ce și-a făcut datoria ie de mamă, după ce și-a pus copiii la cale; orî femeile cari n'au avut gust sau ocazie ca să împlinescă aceste datorii, ce se facă? Iele n'au deschis înaintea lor nemic, doar să între în vre o societate de binefaceri. Cînd cineva începe a spune că femeile cu talentele și cu prudența lor ar fi de multe orî folositoare statului, îndată protivnicii încep a ne pofti să rîdem de priveliștea unui parlament sau a unui cabinet, unde stau fete de cite optsprezece ani orî femeii tinere de douăzeci de ani. D-lor uită că bărbații la această vîrstă nu sînt chemați a împlini aceste slujbe, pentru ce atunci ar fi chemate femeile? Bunul simț ar trebui să le spue că asemenea slujbe vor fi încredințate femeilor cari și-au petrecut tinerețele instruindu-se pentru a putea fi vrednice de împlinit slujba la care sînt chemate chiar vedem azi că nu toate femeile au gustul măritărei, ci unele îmbrătoșază cite una din carierele ce le sînt deschise. Cîte femeii care ajungînd la patru-zeci sau cincizeci de ani ar putea aduce foloase însemnate

mai cu samă în diriguirea cheltueleur, căci fie care din iele aduce o experiență căpătată în diriguirca casei! Dar de ceea ce ne ocupăm mai mult acuma nu ie folosul ce iele ar aduce societăței, ei despre vieța urită și fără nici un scop la care sînt menite. „Pentru fericirea o-mului ie foarte însemnat ca să-și iubească cariera; lucrul ce ie aproape de tot oprit femeei. După cum unii cuceritori nu lasă cuceritorilor de cît acele slujbe pe cari iei nu le pot face, ori nu vreu, tot așa ie și cu femeile. Cînd privim numai cît reu se face unei jumătăți din omenire, prin necapacitatea de care ie lovită; și fiind lipsă de ori ce mulțămire personală, urmează desgustul de vieța; a răpi libertatea, ie a răpi cel mai mare bun; și se sărăcește omenirea rîpindui-se tocmai aceea ce i-ar putea face vieța mai scumpă.

Sofiea Nădejde.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Hotărîre.

Să plece fruntea cel care-o pleacă
'Naintea marilor pigmei
Cel care 'n lume vra ca să treacă
Rugînd pe unii, plîngînd la alții
Mare cu micii și mic cu 'nalții,
Jertfă a lunei fără idei.

Ieu unul înse nu voiă plecă-o,
Sub greul lunei nu voiă cădea.
Strivit de dînsa nu voiă rugă-o
Și sfărîmînd'o plin de urgie
Poate voiă rîde în veselie
Trecînd cu pasul peste iea.

Și dacă dragosteî ne pune
Grozave stavile în drum,
Dacă de mine rizînd iea spune
Și dacă scumpa mea iubită
Iea ne desparte și prin ispită
Vra să prefacă dragostea 'n scrum.

Și dacă neagra prostituată
Rinjește ginginele iei
Și torsul dragostei, tăcută,
Vra să desfacă și să rumpă
Lovind iubirea noastră scumpă
Și dîndu-ți farmece să bei.

Dacă 'n inima ta dragă
Nu-î stîns'a dragostei făclie,
Voiü sfărîmă și lumea 'ntreagă
Și tot ce 'n cale îmi va stă
Spre-a fi al tău și tu a mea.....
Unind iubire și junie....

Și peste nouă mări și țeri
Călca-va pasul mieü pribag
Făr' a privi la desfătări
Până putea-voiü cu izbîndă
A dragostei ființă blîndă
Să am în chipul tău, cel drag.
BCU Cluj / Central University Library Cluj
Atunci frumoasa fericire
Vieața noastră 'ncununînd
Pe-altariul sacru de iubire
Jertfind vieața noastră 'ntreagă
Cu mîna 'n mîna vom merge dragă...
Vom merge veseli și rîzînd....

Și lampa vieței cînd se va stînge
Cum se sfîrșește și fericirea
Noi vom muri fără de-a plînge....
Cum mor aceia ce au luptat....
Cu gîndul alb și nepătat
Știînd și ura și iubirea

Ieü fruntea draga nu voiü plecă-o
Sub greul lumiei nu voiü cădea
Strivit de dînsa, nu voiü ruga-o
Și sfărîmînd'o plin de urgie
Poate, voiü rîde cu bucurie
Trecînd cu pasul peste iea.

Știința la D-l I. P. Eliadi de la „Școala Română“ din Ploești.

În No. 21 dela 30 Noemvrie 1882 pag. 451 se află un articol intitulat „*Adevărată pétră filosofală VI. Modulă cum s'a formată cărbunele de pământu.*“

D-l autoriu (pe cât se pare, D-l Eliadi) voește să spue cum s'a făcut cărbunele de pământ și ne zice: „elū pare a se fi formatū în vederea necesităților viitoru-sēu stăpānū, cu multū timpū înainte de a fi pusū Dumneđeū pe omū, pe suprafața pământului“ și ceva mai de parte, că: „(pădurile) arū fi dispărutū cu desevārșire, și cu dēnsele și combustibilulū, decă Provedința în prevederile sēle, n'arū fi decisū altū-feliū.“

Prin urmare țară noastră nu ieste lipsită de oameni luminați cari totuși n'au izbutit a se lepădā de credința înșelătoare, că toate s'au făcut în vederea foloaselor omului. Această greșală de judecată ieste cunoscută în știință sub numele de greșală *anthropocentrică*. Dacă s'a îngrijit așa de mult Dumnezeu de oameni, atunci de ce sînt atîtea dihanii cari ne pricinuesc boalele cele mai grozave, de ce războaie și bārbării de tot felii printre oameni? Apoi dacă D-zeū s'a îngrijit de oameni pentru ce au să pieară cu toată civilizația lor tocmai după ce vor fi ajuns în sfîrșit a formā așa felii de societăți în cât să asigure fericirea tuturor? Mi se pare că ar fi trebuit să știe D-l I. P. Eliadi despre viitoriul sigur și neînlăturat al omenirei, cînd s'a apucat de dat lumei „adevărata pétră filosofală.“

La pag. 452 găsim o greșală de fapt, mult mai grea, care dovedește că, deși se apucă D-l autoriu de dat la alții piatră filosofală, tot n'a crezut de cuviință a vedea ce se zice prin geologiile ceva mai nouă despre șirul în care s'au arătat ființele vii pe pământ. Ne spune D-l I. P. Eliadi că în epoca carboniferă, adecă pe cînd s'au făcut adevărații cărbuni de pământ în Angliea, Franția, Belgiea, etc, „nu esista încă pînă

atunci, nici una din insectele ce trăescă pre florī, nici o pasere prin arbori, nici un mamiferū pe acestū pământū virginū. . . *Pe acestū timpū vieța erā încă concentrată în ape; moluștele, crustaceele, pescii și reptilele acuatice erau singurii reprezentanți ai vieței animale*” Acuma se știe că existau chiar din epoca carboniferă *moluște, insecte, arahnide, batraciene și reptile* de uscat și prin urmare pădurile carbonifere nu ierau așa de lipsite de locuitori cum își închipue D-I I. P. Eliadi.

Pe urmă ce înțeles are următoarea frază : „Aerul încărcat de acidū carbonicū, atâtū de favorabilū vegetalelorū, nu s'arū fi pututū respirā de animalele ce populează actualminte pământul nostru.” D-I I. P. Eliadi se pare a nu ști că plantele au nevoie de oxigen pentru respirare întocmai ca și animalele și că într'o atmosferă prea încărcată cu acid carbonic ar pieri. Se înțelege la ce trebuie să știe cum stau lucrurile cu resuffarea plantelor D-I I. P. Eliadi, cînd pe la noi sînt doctori în științele naturale cari nu știū. Lyell cu drept cuvînt s'a rîdicat încă foarte de demult în potriva celor cari voesc să explice numai de cît prin lucruri ciudate fenomenele geologice și arată că în epoca carboniferă ierā aerul tot așa de des ca acuma și anume întemeindu-se pe mărimea picăturilor de ploae din acele vremi; iar mărimea picăturilor se cunoaște de pe urmele ce au lăsat pe mîlul de pe malurile mării. Altă dovadă mai aduce faptul că trăeau pe atunci animale ca unii culbeci cari se resuffă în aer și șopîrle, etc cari n'ar fi putut trăi în atmosfera încărcată cu acid carbonic. Pe urmă s'a dovedit că pentru a explica cărbunii formați nu-i nevoie de cît de a admite că epoca carboniferă a ținut milioane de anī și așa au făcut specialiștii cari au studiet feliurite basene pentru a afla măcar pe aproape cît timp s'a cerut pentru formarea păturilor de cărbuni.

Pe urmă D-I I. P. Eliadi își închipue că „trombe imense de apă, aruncate ca niște curenți gigautici, dă-

„rămau și desrădăcinau totu ce se afla în calea loră.“
Și că aceste trombe au grămădită copaci în „lacuri,
basenuri, mări, etc“ și au format adunăturile din cari
s'aă făcut cărbuni de pămîntu. Acuma s'aă lăsat de
mult geologii de asemenea închipuiră ca din povești și
și explică formarea păturilor de cărbuni prin mijloace
mult mai liniștite și mai asemănătoare cu cele ce lu-
crează și acuma. Așă, ieste cunoscut că și acuma se
strîng multe lemne la gurile unor fluvii și se acopăr
cu mil. Aceste lemne se pot preface cu timpul în cărbuni
de pămînt. Apoi foarte multe păduri carbonifere
s'aă prefăcut în cărbuni chiar pe locul unde creșteau
cum dovedesc copaciă aflați cu rădăcină cu tot și tocmai
așă cum creșteau. Asemenea comedii ca cele descrise
de D-I I. P. Eliadi dovedesc fantazie aprinsă la născocitorii lor,
dar cam puțină știință. Păcat.

Verax.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Domnișoarei S... N...

Tu ce-mă zbori voios în cale
Rîndunică, draga mea
Spune-î că pătruns de jale
Tot plîngînd gîndesc, la iea

Vint ce fugi pe plaiuri falnic,
Zbori spre draga ce iubesc
Și-î șoptește cu glas jalnic
Că plîngînd la iea gîndesc.

Iear tu lună argintie
Tu privești în al mieu gînd
Și'n zădar ți-ași spune ție
Că la iea gîndesc plîngînd.

Bruxelles Noem. 1882.

A. C. Cuza.

De unde vine grindina ?

În numărul dela 24, Decembrie 1882, din „*Revue scientifique*„ ieste publicat un articol al D-lui Schwedoff despre „origina grindinei” articol care a fost mai întâi publicat într’o carte rusască la Petersburg. D-l Schwedoff sprijinindu-se pe o mulțime de fapte dă o explicare cu totul neașteptată originii grindinei.

Să vedem mai întâi faptele și să începem cu mărirea boabelor de grindină, iată ce zice D-l Schwedoff:

„În 1819, în Franția grindina sparse acoperemintele și unele boabe aveau 31 de centimetri din jur împrejur. În 1846, la Utrecht, o boabă avea 65 de centimetri. Grindina ce căzu în 1863 la Kivacht în Zelanda a spart nu numai acoperemintele ci și podurile caselor. O boabă de acestea după ce sparse podul lovi așa de tare un om în cât fu nevoit omul să zacă o lună de zile. Boamba de ghieață cântărea 6 kilograme. Acest fapt nu poate fi supus la vre o îndoială, adecă nu se poate închipui că boamba de ghieață se va fi făcut prin lipirea mai multora după cadere, căci a intrat singură prin acoperemint și prin pod în casă. Se spune de asemenea că în Ungaria a căzut o bucată de ghieață lungă de trei picioare (un metru) și lată de doi. Ce-i drept unii învățați zic că se vor fi lipit mai multe bombițe mici, dar pricina ieste că nu le venea la socoteală și că nu vedeau vre un chip de a înțelege cum ar fi cu puțință să se facă asemenea bucată de ghieață în aer și să stea sus până ce ar ajunge la asemenea mărime, dar nici cel de șese kilograme nu se poate explică după teoriile de până acuma.“

Daguin *) în fizica sa deși se ține de teoriile vechi, citează niște boabe de grindină grele de câte 2 chilo-

*) *Traité élémentaire de Physique théorique et expérimentale avec les applications, etc.. Toulouse et Paris. 1876.*

grame cari au căzut la Cazorta în Ispania și au spart acoperemintele caselor și o bucată de ghieață așa de mare ca și cea din Ungaria, care ar fi căzut în India lângă Seringapatnam pe la sfârșitul domniei lui Tip-poo-Saib.

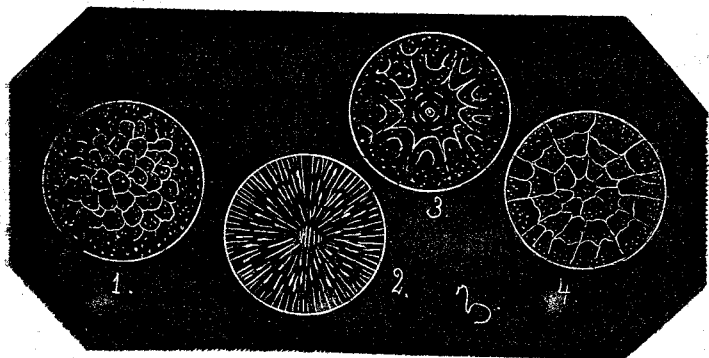

Fig. I. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Chiar de pe acuma vedem că teoriile cari susțin că asemenea mase mari de ghieață, fie chiar numai de 6 chilograme, ca să nu vorbim de cât sprijinindu-ne pe fapte sigure, nu se pot explica. Da-guin pune semne de mierare după fraza în care spune de boabele de câte două chilograme citate mai sus. Ce ar fi zis dacă ar fi cunoscut

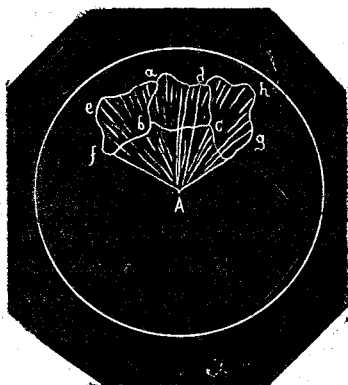

Fig. II.

că a căzut în Zelanda una de 6 chilograme și că împrejurările căderii au fost așa de lămurite în cât nu poate fi vorba de lipire după cădere.

„Pentru a explica starea în aer a boabelor de grindină învățații susțin că curenții de aer suitori o-

presc boabele de a cădea și că le duc aburii de apă și-i recesc de ajuns pentru a putea îngheța. Fără a zice că asemenea curenți nu se află, trebuie de luat aminte că faptele nu arată nici o legătură între căderea grindinei și între asemenea curenți de aer. D-l Abich care a observat de multe ori grindina și a făcut studii foarte însemnate asupra ei, află că grindina nu atîrnă de înălțimea argintului viu în barometre, care totuși trebuie să fie înrîuită de curenți suitori închipuiți de învățați. Vom cită un singur fapt întimplat la 14 Ianuarie 1860 pe Oceanul Atlantic la trei zile de depărtare de capul Bunei Speranțe: căzura boabe de ghieață mări est jumătățile de cărămidă, deși nu se vedea nici un semn prevestitoriu de furtună. Totuși pentru a ținea în aer asemenea boabe de grindină ar fi trebuit curenți suitori cu o înălțime de 30 până la 40 de metri pe secundă și barometrul s'ar fi scoborît cu un centimetru mai jos de înălțimea obișnuită.

„Să trecem acuma la cîtimea de ghieață ce cade în timpul grindinei. În 1876, la Madrino (Italia), a căzut grindină de a făcut o pătură groasă de un decimetru și unelocuri de două; în 1818 în insula Strons (Scoția), grosimea păturei ajunse la două și chiar trei decimetre; în 1830 în Mexico la 4 decimetri. Nu trebuie de uitat că ploaea și omătul nu ajung nici o dată la asemenea cîtyme și că grindina nu ține nici o dată mai mult de 20 de minute. Ploile tropicale cele mai vătămătoare nu produc o pătură de apă mai groasă de două centimetri și jumătate, chiar de țin mai multe ceasuri unul după altul. Afară de acestea se poate dovedi prin calcul că pătura de apă ce s'ar putea așeză din atmosferă în împrejurările cele mai priitoare n'ar putea trece peste patru sau cinci decimetri, ori ce ne-am închipui despre împărțirea aburilor în păturile de aer înainte și după căderea grindinei.

„Temperatura grindinei nu se potrivește mai bine

cu cerințele teoriei. Se știe că temperatura ghiței făcute de curînd ieste de o potrivă cu zero, ori care ar fi temperatura aerului încunjurătorii. Chiar atunci cînd apa se recește sub zero fără să înghețe, temperatura ghiței ce se face dintr'însa nu-i mai joasă de cît zero. Altfeliu ieste cu grindina. Grindina căzută în Alsația în 1877 avea -2° C. și -4° C. pe cînd aerul încunjurătorii ieră la 27° C. Cailletet a aflat că temperatura grindinei căzute în luna lui Iulie iera 9° C. După Boussingault, temperatura grindinei căzute în 1975 ieră de -13° a aerului fiind la $+26$, vedem prin urmare că ghieața din boabele de grindină ieste une ori cu 13 grade mai rece de cît ar fi trebuit să fie după teorie.

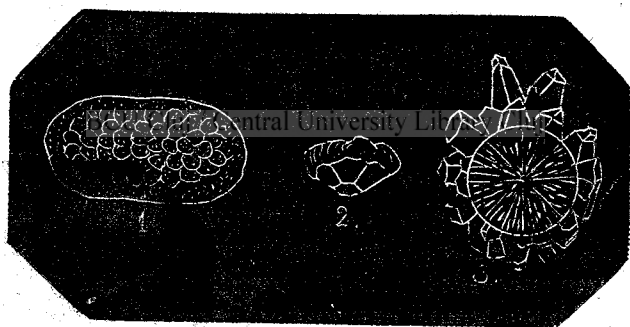
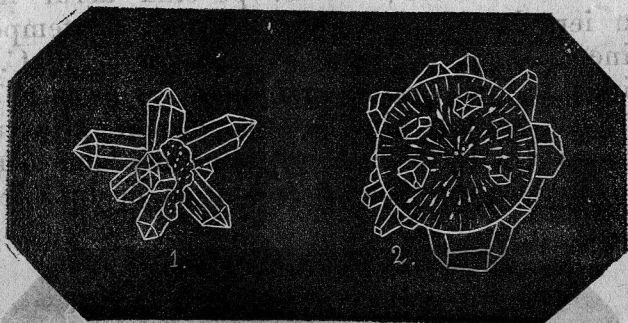

Fig. III.

„Se știe că boabele de grindină sînt adesa cu rîdicături rotungioare pe suprafață. Acest fapt ieste citat de toți cei ce au făcut teorii despre grindină, pentru că li se părea că află într'însul dovadă că boabele se fac prin lipirea neregulata a altora mai mici în sinul atmosferei. Uitîndu-vă în fig I la numerele 1 și 2 negreșit că veți începe a vă îndoii de adevărul teoriilor vechi. Figura 1 arată suprafața polară și 2 cea equatorială a multor boabe de grindină observate de D-l Abich în Caucaz la 8 Iunie 1869.” Iată ce zice Abich, citat de D-l Schwedoff, în *Analele societăței rusești de Geografie*,

secțiunea Caucazului: „Regularitatea boabelor, zice D-I Abich, și forma lor ciudată dădea acestor corpuri o însemnătate deosebită. O treime din boabele căzute ie-
rau în totul asemenea cu mandarinele la formă și la mă-
rime. Acest tip comun tuturor boabelor dădea pe fa-
ță că iese o lege generală pentru formarea lor.....“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fig. IV.

„La întâea privire s'ar părea că boabele sînt alcătuite din grăuncioare de ghieață lipite între dînsese în pățuri concentrice îm-
prejurul unui simbure și des-
părțite prin pățuri cari samănă
cu omătul. Dar luînd bine sama
a aflat că boabele sînt în între-
gime formate numai din ghieață
străvăzie, străbătută de mulțime
nenumărată de crăpături și de
canale foarte înguste. Păturile ce
semănau a omăt ierau străbătute

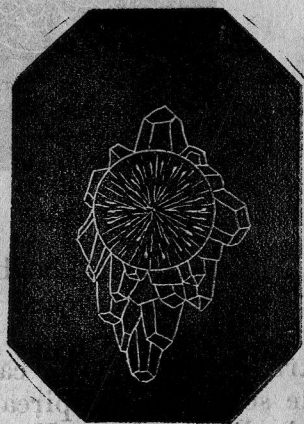

Fig. V.

de mai multe canale și de aceea se păreau lăptoase și
nestrăvăzii. Toate canalele se îndreaptă de la mijloc
spre suprafață și sînt mai înguste la partea din lăun-
tru. Din pricina acestor crăpături cari-s așezate după

anumite suprafețe urmează că suprafața boabei ieste cu rîdicături rotungioare și din pricină că toate crăpăturile se îndreaptă spre mijloc, se pare partea de la mijloc ca un feliu de sîmbure. In fig I la N. 3 și 4 se poate vedea cum sînt așezate părțile boabelor. Ceea ce se cheamă sîmbure ieste în adevăr în strînsă legătură cu ceealaltă parte a boabei. In unele foarte lățite sîmburele părea cilindric și i se vedeau capetele la poli boabelor cari aveau cite o scobitură. In cazul din urmă porneau de la poli niște fășii de ghieață, cum se vede la No. 4.“

Aice urmează o mulțime de amănunte și de legi în privința formei boabelor de grindină, cari sînt prea complicate pentru a le pune aice într'un articol de popularizarea științei. Vom cită numai legea întăiu: *„Suprafața unei boabe de grindină sferoidală ieste o suprafață de echilibru a unei mase fluide care s'ar rotî împrejurul unei osii.“* Central University Library Cluj

„Urmează din cele spuse că credința, foarte respîndită printre învățați, că boabele de grindină sînt adunături neregulate de grăuncioare strînse în pături concentrice împrejurul unui sîmbure ieste greșită. Boabele sînt așa de regulat construite încit nu se pot explica prin vîrtejuri atmosferice. Dar ieată și alte fapte cari sînt de asemenea în potriva teoriilor vechi.

„Boabele de grindină au adesea forme cristaline foarte desvoltate. Așa a observat Adanson niște forme în 1769, la Paris; Delcros, în 1819, în partea de la a mieazăzi a Franției; Neuchel (fig. III No. 2), în 1863, la Tiflis; Abich, în 1869, la Bely-Kluche (Caucaz); Secchi, în 1876, în Italia (fig. IV, No. 1). După Abich, boabele de grindină de la $\frac{9}{21}$ Iunie 1869 (fig. III, No. 3, fig. IV, No. 2; fig. V) ierau formate dintr'un sferoid așezat în mijloc, foarte turtit și dintr'o grupă de cristale așezate din jur împrejur. Structura sferoidului ieră foarte regulată. Crăpăturile și țevioarele cele foarte înguste carile făceau ghieața cam nestrăvezie,

se îndreptau cu părțile cele mai înguste în spre partea dela mijloc și o făceau să samene a sîmbure. Șese foiți de ghieață formînd ca niște meridiane plecau de la sîmbure spre suprafață. Aceste foiți nu se deosebeau de cecalaltă ghieață de cît prin aceea că canalele și crăpăturile ierau microscopice și îndreptate paralel cu suprafețele lor; pe cînd în celelalte locuri ierau lărgite așa că se puteau vedea cu ochii neînarmați și mult mai rari. Cît despre cristale, formate din ghieață cu desăvîrșire străvâzie, se aflau mai ales pe equatorul boabelor, și se rîdicau, în grămezi ori cîte unul, până la 15 sau 30 milimetri. Fapt vrednic de ținut minte: zece ani mai tîrziu, la $17/29$ Iunie 1879, la același ceas, se observară aceleași forme la Bâle. Dar fapt și mai însemnat, în aceste două întîmplări starea atmosferei ieră cu totul neasemănată. La Bâle, termometrul arată 30 de grade, aerul ieră innădușitoriū, liniștea desăvîrșită și boabele de grindină cădeau aproape vertical; în timp ce la Bely-Klutche temperatura nu trecea de $12^{\circ}.5$, atmosfera ieră foarte turburată, și boabele de grindină se aruncau din toate părțile orizontului.

„Experiența ne arată că, pentru a formă un cristal regulat ceva mărișor, trebuie să fie ligidul într'o liniște desăvîrșită și îndelungată. Cît despre apă, putem să luăm toate măsurile cu putință pentru a o apăra în potriva curenților năuntrice și a schimbărei grabnice de temperatură în timpul înghețarei, tot nu putem căpătă cristale de cît foarte mici și în formă de prizme cu șese fețe, dar nu de piramide. Urmează, dacă voim să ținem samă de legile fizice, că formarea unui cristal piramidal de ghieață de 15 până la 30 de milimetre de gros în timp de cîteva minunte, de cîteva ceasuri cel mult, și în mijlocul furiei unei furtuni, trebuie să fie socotită ca un fapt cel puțin minunat. Dar fiind că minunile nu fac parte din știință, sîntem siliți a căută origina grindinei în afară de atmosfera noastră, în afară de planeta noastră, în spațiul interplanetariū.

„Orî cît de ciudată s'ar părea această idee de o dată, ieste înse cu desăvîrşire potrivită cu adevărurile cîştigate de ştiinţa contemporană. Dacă analiza chimică a meteoritelor (a pietrelor ce cad din ceri) ne-a descoperit că în spaţiul dintre planete se află fier, siliciu, nickel, cobalt, magneziu, chrom, mangan, plumb, aramă, aluminiu, potasiu, sodiu, calciu, arsenic, fosfor, azot, pucioasă, clor, carbon, hidrogen şi combinaşii lor cele mai feliurite, n'ar fi nici o pricină pentru a nega fiinţa unor meteorite compuse din oxigen şi hidrogen, adecă de ghieaşa, căci cum se ştie spaţiul interplanetar ieste foarte rece.“

Pentru a ajunge la această idee D-l Schwedoff a trebuit să fie cu desăvîrşire lipsit de prejudiţii, atîţia şi atîţia învăţaşii s'au îndeletnicit cu grindina şi nimărui nu i-a venit în minte să cerceteze de nu cum-va vine din spaşiele interplanetare, cel puşin ieu nu cunosc asemenea teorie până la a D-lui Schwedoff, D-sa nu citează nici un învăşat care să mai fi avut asemenea idei, nici redactorii reviştei nu pomenesc vre unul, apoi D-l Spring într-un articol foarte însemnat despre rolul grindinei în pricinuirea furtunelor şi publicat tot în Revue scientifique în No. dela 12 August 1882 adecă numei cîte-va luni înnainte de articolul de faşă nu pomenişte cîtuş de puşin de vre o teorie care să explice grindina ca meteorite. Chiar acei cari au avut prilej să afle mulşime de boabe de grindină cu şimburî de pietre meteorice tot n'au înşeles însemnătatea şi au căutat a explica faptul admitînd că ghieaşa s'a aşezat din atmosfera noastră în jurul şimburilor metalici. Aşă de greu iese omul din cărarea bătută!

(va urmă).

I. Nădejde.

Căsătoria liberă.

Mă folosesc de prilejul ce mi-l dă „Romanul.“ În acest ziar D-l *Linx* critică întâiul meu articol asupra căsătoriei libere. Azi voi complectă cele zise atunci și în numărul trecut. Mă folosesc de critica din „Romanul“ nu pentru a discuta cu D-l *Linx*. Articolul acestui domn ieste cu totul lipsit de seriozitate științifică: un feliu de cîrteală cum obișnuesc cucoanele de prin mahală.

Veți găsi, după cum veți vedea, lipsă de cunoștinți științifice, lipsă de bună credință, lipsă de pricepere a ziselor mele, lipsă desăvîrșită de logică.

Așa în treacăt voi arată deșertul capului D-lui *Linx*.

* * *

Mă întorc asupra ideei mele di'ntăiu: *Ce ie căsătoria legală, ce ie căsătoria liberă.*

Căsătoria liberă. Tovărășie între bărbat și femeie — după cum zic legiștii, dar tovărășie în care femeia nu are drepturi de o potrivă cu soțul ei. Tovărășie la a căreia alcătuire intră părinții, cari pot să se împotrivescă voinței viitorilor soți și adesa să-i silească a se lega împreună fără de iubire.

Căsătoria liberă. Tovărășie între bărbat și femeie, în care amîndoi soții își păstrează drepturile lor. Tovărășie care se face din buna înțelegere acelor doi viitori soți, fără a avea nevoie de învoirea părinților și a ofițerului stărei civile.

Pentru a judecă care din aceste două felii de căsătorie ieste mai bună să vedem care dintr'însele ar face cu puțință întemeerea mai multor căsătorii întemeate pe dragoste adevărată și nu pe alte pricini, ca bogăție, stare socială și alte lucruri la carele ține morțiș D-l *Linx* dela „Romanul.“

Nu am zis, nici nu zic că căsătoria liberă ar face ca prin farmec să înceteze nemoralitatea în legăturile între bărbat și femeie, dar cred, până ce mi se va dovedi că mă înșel, că căsătoria liberă, deși nu va împiedecă căsătoriile cari se fac acuma cu bună voea viitorilor soți fără să aibă ca temelie dragostea, totuși va face să aibă loc un număr de căsătorii morale împiedecate acuma de părinți și de legi. Dacă vom reuși a dovedi că prin căsătoria liberă s'ar înmulți procentul familiilor morale, adecă întemeate pe iubire adevărată de o parte și de alta, va trebui să fie alături cu noi în lupta în potriva căsătoriei legale toți oame-nii morali și cari voesc binele neamului lor.

Să luăm câte-va pilde :

Iubesc o fată și sînt iubit. Nimene nu se împotrivesc căsătoriei noastre. Ne însurăm legal. Sîntem oameni cinstiți, dreptatea și știința ne arată ce drum să ne tragem în viață. Legea pentru noi nu-i de cît o formă deșartă; nici unul nici altul nu se folosește de puterile ce i le dă iea. Ne potrivim foarte bine la caracter și numai moartea ne va putea despărți.

Ieată o căsătorie *legală* în care dragostea adevărată intră. Știu că nu se întîmplă multe la mie, dar totuși se întîmplă; prin urmare sînt cazuri cînd căsătoria legală formează familii morale în potriva cărora nu putem cîrți.

Să vedem și alt caz. Sînt dezgustat de plăcerile lumii. M'am tîrit din casele de prostituție până prin etacurile damelor mari. Am deșertat paharul plăcerilor. Acuma sînt dezgustat. De iubit nici nu mai ie vorbă. Imi găsesc o fată care să-mi slujască de mulțamitoare a poftelor trupesti, o plătesc bine ținînd'o în bo-găție. Mă însor cu dinsa *liber*. Nu mă iubește, nu o iubesc.

Ieată deci o căsătorie *liberă* care a întemeiat familia im-morală. Prin urmare forma nouă de căsătorie n'ar putea împiedecă negoțul cu trupul omenesc :

Să ne întoarcem la cazul de mai sus :

Doi tineri se iubesc. Sînt hotărîți să se căsătorească.

Părinții inse nu voesc. Pe cită vreme va fi căsătoria le-gală tinerii nu pot face nemică, dacă ar fi inse căsătoria liberă s'ar putea lua și s'ar formă o familie morală care altfeliu ieste împiedecată. Pilde de feliul acestei din urmă sînt foarte multe, mult mai multe de cît se crede. Ce-i drept dacă cei ce se iu-besc cu tărie, înțelegînd că viața lor n'ar mai avea nici un farmec aflîndu-se despărțiți în loc de a petrece neconținut îm-preună cum le ieste dorința cea mai înfocată, găsesc chipuri de a sili pe părinți să-i lase împreună, fug și se căsătorec fără să mai aștepte voea cui-va, părieții inse după un timp îi ieartă și le dau voe de se pun sub formele legale. Legea, nu trebuie să uităm, dă putere foarte mare în potriva așa numitului rîpitoriū, dar oamenii fiind mai buni de cît legea și fiind de prisos a a-duce fata înapoi în casă în urma unui scandal, părinții nu se folosesc de drepturile ce li dă legea și ieartă. Am zis că cei mai energici se pricep a călcă peste voea părintească, dar ce se întîmplă cu cu cei mai molateci ?

Tinjesc cită va vreme, pe urmă închipuindu-și că iubirei nu-i iestedat a fi pe lumea aceasta, se strică moralicește și orî se aruncă în tot feliul de desfrînări, orî caută de intră în căsătorie cu acei plăcuți părinților, fac adecă familii nemorale în loc de familii

cum se cade, cum ieră să fie dacă nu se împotrivea voința părinților.

Nu trebuie de uitat că părinții cari mai totdeauna nu s'au luat din dragoste caută a sili și pe copiii lor să facă ca și dinșii. Părinții ar avea destulă înriurire rea și dacă ar fi căsătoria liberă, căci ar sfătui neconținut pe copii să iea sama să nu îmble după dragoste, să caute alte foloase, să pue mâna pe bani. Pe urmă să nu se creadă că ne închipuim că oamenii sînt îngeri și că căsătoria legală îi prefăce în diavoli. Știu foarte bine că sînt mulți oameni stricați cari vor avea purtări rele ori cum s'ar chieamă căsătoria ce vor face. Numai atita susținem cu încredere că nu ne înșelăm, că prin căsătoria liberă ar crește numărul căsătoriilor morale, prin urmare ar crește fericirea oamenirei și s'ar înmulți acei oameni cari au sentimentele iubirei adevărate mai dezvoltate.

Mai mult încă căsătoria liberă ieste un pas însemnat pentru a asigura demnitatea femeii, nu ieste nevoită femeea să se vadă dată de multe ori fără voe ca o vită și pentru a se mîntui de dînsa din casă; nu aude preotul spunîndu-i că femeea să se teamă de bărbat și că bărbatul trebuie să fie capul femeii cum și Hristos ieste capul bisericei și nici cele puse în Codul Civil și cetite de ofțieriul stărei civile la cununie. În căsătoria liberă femeea nu ieste supusă bărbatului prin puterea vre unei legi și-și poate apăra mai cu folos demnitatea sa.

Zicem că prin căsătoria liberă s'ar îmbunătăți starea femeii, nu înse că femeea s'ar putea prin aceasta emancipa cu desăvîrșire sînt și alte lanțuri de sfărmat cum arată foarte bine Mill în scrierea sa despre „Supunerea femeilor,” care s'a tradus în „Contemporanul.” Voi răspunde aice acelor cari își închipue că femeea află în căsătoria legală o apărare o asigurare în potriiva caprițiilor bărbatului! Se pare că acei cari au asemenea idee nu au luat samă cum de ușor pot bărbații rumpe o căsătorie care nu le mai place. Cine împiedecă pe un bărbat de a se cunună în toată regula cu o fată pe care nu o putea înșelă și după ce se va sătura de dînsa să o lase pe drumuri? Ce poate face legea altă cevă de cît să despărta o păreche, dacă de pildă bărbatul își cheltuiește banii cu tot felul de femei, dacă bate femeea, dacă face toate necuviințele? Ieată deci bărbatul cum poate lăsa pe femeea legală tot așa de bine ca și pe cea luată prin înțelegere liberă. Pe urmă care ar fi acel bărbat sau acea femeie care simțind că nu mai ieste iubită de soțul celălalt, că ieste chiar urită și desprețuită, care ar fi zic în stare a voi să nu rumpă ori ce legătură și așa și trebuie și așa se va face în ambele forme de căsătorie. Prin aceasta răspund acelor

cari se înșeală aducînd spre apărarea căsătoriei legale, faptul presupus că aceasta ar apăra oareși cum pe femei.

* * *

De obște ni se spune că căsătoria liberă iese *immorală*. Ca să nu intru în certe zădărnice voii arată mai întăiu cum știința contemporană înțelege *moralul* și *immoralul*.

Tovarișul meu Ioan Nădejde în studiul său: „*Ce știm despre lume*“ s'a ocupat de această chestiune, arătînd, după filosoful englez Herbert Spencer, ce se cheamă *moral* și ce *immoral*.

„Acum s'a dovedit foarte bine că acele fapte pot fi privite ca morale cari pricinuesc fericirea individului, a familiei lui și a semenilor cu cari trăește în societate; că acelea sînt *immorale* carile pricinuesc nefericirea. Herbert Spencer care susține această idee arată că în toate sistemele de morală, în fond tot această idee se găsește. În adevăr chiar la acei cari pun regula morală în voința lui Dumnezeu, tot găsim că fericirea în viața aceasta și în cealaltă se făgăduiește acelor cari vor împlini voința lui Dumnezeu și nefericirea celor ce o vor călca. Deosebire numai că fericirea sau nefericirea ne o înfășoază ca o răsplată dată de Dumnezeu.“

„Urmările firești ale faptelor, ieată sancțiunea *legei morale*, sancțiune mai bună de cît frica lui D-zeu.“ *)

ieată dar că avem o călăuză, o normă după care să judecăm aceste două soiuri de căsătorie.

* * *

Căsătoria legală punînd în multe cazuri piedecă căsătoriei întemeate pe iubire iese mai puțin morală de cît cea liberă. Prin punerea de stavile dragostei aduce vătămăre indivizilor loviți de a dreptul, copiilor și societăței.

Și ieată pentru ce :

Să luăm un caz oare care :

Doi tineri se iubesc. Nu se pot înse căsători din pricina părinților. (Nu vorbim de cazul excepțional al militarilor ofițeri, cari trebuie să aibă învoirea mai marilor și să găsească fată cu zestre de 30,000 de franci ori 40,000).

Acești doi tineri cari ar fi putut trăind împreună să se desvolte după legile firești, sînt despărțiți. Pierzîndu-și ori ce ideal fata ie cu putință să se mărite cu altul pe care nu-l iubeste. Băr-

*) V. „Contemporănul.“ An. I. No. 19 p. 709—711. Iar pentru chestiile de morală pe larg în „*Les bases de la Morale evolutioniste*“ a lui Herbert Spencer.

batul din partea lui va trebui să se tîrască prin casele de prostituție de feliurite grade, stricîndu-și vieața atît din punct de vedere moral cît și fizic, sau poate să însoară pentru ca să sfîrșască într'un felîu. Cîte cazuri nu se cunosc cînd tinerii opriți în iubirea lor s'au omorit? Ieată cum căsătoria legală pricinuește nefericirea sau chiar moartea unor ființi omenestî cari ar fi putut poate face o familie morală.

Copii cari vor ieși din căsătoriile legale fără dragoste, nu vor putea fi îngrijiți cu toată iubirea cuvenită, căci multe sînt năcazurile ce trebuie de suferit cu copiii și greu iese a le suferi cînd soții nu găsesc nici o fericire în împreună viețuire. Pe urmă copii cari nu-s din dragoste iese de crezut că vor moșteni și ieș nepăsarea părintească în chestiile de iubire și la rîndul lor lor face familii întemeiate pe interes în loc de pe iubire. Ieste înse cu desăvîrșire dovedit că, cu cît omenirea va înainta trebuie să se statornicească o familie monogamă legată numai prin iubire și că prin urmare iese vătămătorîu lucru înmulțirea celor cari nu pun nici o însemnătate pe dragoste și prin urmarea căsătoria legală ajutînd la aceasta înmulțire mai mult de cît cea liberă iese mai puțin morală.

Pentru a dovedi unor oameni cari nu știu alta de cît a strigă „nihilism, revoluție, etc“ la fie ce prilej, se prinde ori nu, voiți cită cîte-va cugetări ale Reginei Elisabete, pentru a vedea de vor zice că și regina iese nihilistă ca și cei de la „Contemporanul,“ și de va îndemua Linxul ce hălădueste prin foieletioanele „Romanului,“ pe părinți să iee samă să nu li se învenineze copiii cetînd scrierile reginei:

„Copiii din amor sînt în genere frumoși și înteligenți. Ce critică a căsătoriilor noastre de model!“ Apoi:

„Soarele iese cel dintăiū amant al florei, pentru fetele cele „tinere, soarele iese uneori o lampă pe jumătate stînsă. Cum „voiți ca iele să înflorească?“

„Femeea din societate cu greu remîne femeea bărbatului ieî.“

Pentru a înțelege mai bine că copiii vor fi reu crescuți în familiile unde nu iese dragoste, să gîndim numai la pildele ce vor avea copiii înaintea ochilor din cea mai fragedă copilărie și să nu uităm că *numărul căsătoriilor din iubire ar fi mai mare sub domnia căsătoriei libere de cît acuma.*

* * *

Cînd vorbesc de voința ambilor soți îi socot ajunși în acea vristă cînd pot cumpăni în de ajuns greutatea faptului ce fac. Un copil de 12 sau de 14 ani nu poate înțelege ce face. Apoi la această vristă organismul nu iese de ajuns de desvoltat pen-

tru căsătorie. Aice se înțelege că ieste trebuință de amestecul părinților și poate și al doctorilor. Dar de câte ori părinții silesc prin vorbe și chiar prin fapte să se mărite o fată de 15 ani sau de 16. Ieste știut cum pețitorii încep a veni de pe la vrista de 14 ani unei fete și cum stăruesc părinții să se mărite atunci când o cer, că pe urmă nu va voi nime să o iee. De câte ori nu se ademenesc fete carile încă nu știu ce va să zică iubire a se mărită numai pentru a scăpa din casa părintească și pentru a fi nevastă, doamnă, să aibă casa lor? De câte ori asemenea fete măritate fără să fi simțit focul dragostei făcându-le să dorească vieața împreună su iubitul inimei lor, iubesc mai pe urmă și sint silite după lupte zădarnice a înșelă bărbatul și după ce iubitul le părăsește, căci ce ar putea face cu o femeie măritată, să se arunce în brațele altora și....în familie domnește moralitatea.

Pe urmă dacă am presupune un caz când fata sau băetul ar iubi o ființă nevrednică ce va folosi amestecul părinților? Putea vor împiedecă părinții acuma cu toată puterea ce le dă legea ca fata să nu fugă cu iubitul? De bună samă că nu. Se înțelege că asemenea cazuri nu vor da loc la familii mai sănătoase nici dacă ar fi căsătoria liberă, dar am spus de câte va ori că nu credem că căsătoria liberă ieste un talisman prin care s'ar putea ajunge a avea în societate numai familii morale, dar mi se pare că am dovedit că s'ar împiedeca multe căsătorii nemorale ca cele făcute de fetele nevrâsnice ademinite de părinți și s'ar face cu puțință altele cari acuma se împiedecă de părinți pentru că nu ieste unul din viitorii soți tot una de bogat ca celălalt, sau pentru că nu ieste din aceeași pătură socială, ori pentru că n'are aceleași credinți religioase, sociale ori politice ca părinții celuilalt,—familiu cari ar fi morale.

După ideea noastră rolul părinților ieste să sfătuească preteneste pe copii și dacă vor fi reușit a căpăta iubirea și respectul copiilor negreșit că vor putea face mult bine prin sfaturile lor, dacă nu vor fi călăuziți de mirșave interese bănești cum se întâmplă așa de adese. Noi credem că părinții vor avea prea multă înriurire; pe cită vreme vor fi deosebiri de avere între oameni, de obiceiii părinții vor fi aplecați a stăruii să se facă căsătorii întemeete pe ceea ce se chieamă în limba franțuzită de acuma „conveniențe.“

D-l *Linx* de bună samă numit așa prin ironie, căci în loc de a pricepe ce ziceam în articolele mele, mă învinovătește că susțin „că fratele să iea pe soră, părintele pe fiică-sa, căci se iubesc.“

Maî întâiū *Linx* ar fi trebuit să știe că asemenea obiceiii a fost și că a pierit din obiceiuri prin propășirea neamului ome-

nesc. Apoi cum ași numi moral actul acesta dăunătorii neamului omenesc? Căsătoria unui tată cu fiică-sa pe cît și a mamei cu fiul iese maiîntăiu așa de immorală ca și a orî cărui bătrîn sau bătrînă cu un tînăr și apoi mai iese immorală pentru că boalele aflătoare în familie s'ar moșteni cu îndoită putere asupra copiilor ce ar ieși din asemenea căsătorie. Intre frați, iese de asemenea immorală pentru că printr'însa se strică neamul moștenindu-se boalele familiei din amîndouă părțile. Dar mai pe sus de toate iese de știut că deprinderea de asemenea legături fie din ori ce pricină ar fi, a pierit și nu arată popoarele civilizate vre o tendință a ajunge la asemenea legături. Dacă obiceiul ar fi fost înrădăcinat în popor nu ne îndoim că legile l'ar fi primit și căsătoriile de care vorbește D-l Linx ar fi fost foarte legale.

* * *

Dacă am spus că idealul omenirii iese iubirea pînă la moarte, dar am ținut samă de faptul că oamenii nu-s îngeri și prin urmare poate fi nevoie să se despartă acei ce se uniseră pe viață; D-l Linx ar fi trebuit să cugete nu mult și să vadă că nu vorbeam de *divorțiu legal*. Cînd căsătoria va fi liberă va fi și despărțirea. Am vorbit de divorțiu ca să arăt că și legile de acumă cel puțin la noi îngăduesc divorțul și îngrijesc ce să se facă cu copiii. Tot D-l Linx, departe de a fi cetit ceva înainte de a se apuca de scris despre căsătorie, n'a cetit nici măcar articolul meu, căci altfelîu n'ar fi zis că n'am spus ce se va face cu îngrijirea copiilor.

Acuma n'am loc să dovedesc D-lui Linx că ideea cum că *familia iese baza societăței* nu iese tocmai așa de adevărată pe cît crede D-sa și că adesea iese chiar dușmanie între una și alta. Mă voiți folosi de alt prilej, mai avînd a răspunde în curînd și altor critici (?).

În scurt deosebirea între căsătoria legală și cea liberă s'a arătat mi se pare de ajuns, pe cît și superioritatea morală a celei din urmă. Căsătoria liberă, dacă voîți, ar putea fi recunoscută și prin legi și atunci ar fi și iese legală prin urmare nu trebuie să ținem de cuvintele legală și liberă cînd voim să ne facem idee despre deosebirile între aceste două forme, ci de deosebirile reale.

Cea mai însemnată deosebire ar fi că voința viitorilor soți ar juca mai însemnat rol de cît a părinților, carî ar putea să se folosască de prietenia copiilor dîndu-le sfaturi nu înse să i-o prească de la împlinirea dorințelor. Apoi că femeia n'ar fi supusă bărbatului, sau cel puțin n'ar putea bărbatul să cheme în ajutorul său puterea socială.

Singurul lucru ciudat ieste efectul ce a făcut ideea căsătoriei libere asupra ruginiților de tot felul. Dar ieste știut că pentru cei deprinși la întunec o rază de lumină cît de slabă ieste supărătoare, dar se vor deprinde, ieu mă țin de maxima : *Ră-ce trebuie, întimplă-se ori ce.*

Const. Mille.

Noutăți științifice.

Fotografierea unei explozii. Niște ingineri americani au fotografiat fazele sfărămării prin dinamită a unei corăbii. Dinamita fusese așezată în mare sub corabie. *Sciintific American* spune că rezultatele au fost foarte însemnate. Ierau pregătite șese camere obscure îndreptate asupra corăbiei. Cea dintâi fotografie arată starea lucrurilor la o zecime de secundă după explozie și ne arată vaporul sfărmat și un stîlp de apă nalt de 70 de picioare. A doua luată la o secundă și jumătate după explozie ne arată stîlpul nalt de 160 de picioare; a treia, luată la două secunde, arată colona naltă de 180 picioare și bucățile corăbiei în aer; a patra la trei secunde și trei zecimi după explozie: apa și bucățile cădea; și în sfîrșit a cincea și cea din urmă, luată la patru secunde și 3 zecimi, ne arată sfărămarea sfîrșită.

Despre constituția năuntrică a pămîntului. G. Darwin, a publicat în *Philosophical Transactions*, un studiu foarte însemnat în privința constituției pămîntului. Mai întăiu zice că dacă figura pămîntului ar fi o figură de echilibru potrivită pentru mișcarea în jurul osiei, n'ar trebui să fie continente și oceane, că ar trebui ca apa să acopere toată fața globului formînd o mare aproape de aceeași adîncime peste tot locul. Trebuie prin urmare să fie în lăuntru globului apă și fiind că continentele nu se pleacă și mările nu se ridică în

sus urmează ca partea din lăuntru are destulă tărie, soliditate pentru a ținea în potrivea apăsărilor.

Cercetările lui Darwin se par a întări idea lui Wiliam Thomson că pământul ieste în întregime solid și foarte tare și că curenții de lavă ce ies din vulcani se pot explică prin pungă de materie topite aflătoare la adâncimi nu tocmai mari la suprafață. Cît despre chipul cum se fac materiile topite am arătat altă dată că ieste o teorie că s'ar produce acuma prin lucrarea apei, D-l Thomson mai admite altă idee adecă că păturile solide s'ar topi la locurile unde din vre o pricină se slăbește apăsarea.

Iată câteva din încheerile la cari a ajuns G. Darwin.

Dacă pământul s'ar opri din rotirea sa în jurul osiei s'ar sfărma în bucăți. Dacă pământul ar fi solid, la depărtare de 1000 de mile de la suprafață ar trebui să fie făcut din materiale așa de tari ca granitul. Dacă ar avea însă numai o coajă solidă de 1000 de mile de groasă, iar în lăuntru ar fi lieid sau găzos, (cum vrea Ritter), ar trebui să fie coaja făcută din granit, iar de ar fi mai subțire numai de 200 sau 300 de mile, încă mai tare. Prin urmare fiind cunoscut că coajă nu ieste așa de tare, urmează ca William Thomson are dreptate; cu atîta mai mult că și alte fenomene fizice și astronomice tot soliditatea pământului o cer.

În curînd vom arăta pe ce se întemează D-l Ritter cînd zice că pământul poate fi găzos în lăuntru, deși după cum am spus nu prea sînt semne să aibă dreptate.

T. U.

C O R E S P O N D E N Ț A .

D-lui N. I. I. Student în Med. Montpellier. Vă rugăm trimeteți.

Redacțiunea.